

บันทึก

เรื่อง การหรือข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙
และพระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙

กรรมการค้าภายในได้มีหนังสือที่ พณ ๐๔๐๗/๖๖๙๖ ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๐ และที่ พณ ๐๔๐๗/๗๓๔๗ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๐ ถึงสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา ความว่า กรรมการค้าภายในมีปัญหาข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และพระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ รวม ๓ ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และพระราชบัญญัติ หอการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ มิได้บัญญัติในเรื่องวันเริ่มนับวาระของกรรมการไว้ ดังนั้น วาระของ กรรมการจะเริ่มนับตั้งแต่เมื่อใด (วันจดทะเบียน หรือวันที่ที่ประชุมใหญ่มีมติเลือกคณะกรรมการ หรือวันอื่นใด)

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๓๐^๑ และ พระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๓๗^๒ กำหนดให้การตั้งกรรมการหรือการ เปลี่ยนตัวกรรมการต้องนำไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนด้วย ดังนั้น กรรมการซึ่งได้รับการ เลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่แล้วถือว่ามิใช่กรรมการตั้งแต่เมื่อใด (วันจดทะเบียน หรือวันที่ที่ ประชุมใหญ่มีมติเลือกตั้ง หรือวันอื่นใด)

ประเด็นที่สาม หากถือว่าผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่มีฐานะเป็น กรรมการตั้งแต่วันจดทะเบียนแล้ว ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ที่ประชุมใหญ่มีมติเลือกตั้งจนถึงวัน จดทะเบียน หากคณะกรรมการของสมาคมการค้าหรือหอการค้ากระทำการนิติสัมพันธ์อย่างใดอย่าง หนึ่ง หรือกระทำการนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งกับบุคคลภายนอกในฐานะผู้แทนสมาคมการค้า หรือ หอการค้าแล้ว นิติกรรมหรือนิติสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับตามกฎหมายได้หรือไม่

^๑ มาตรา ๓๐ การตั้งกรรมการหรือการเปลี่ยนตัวกรรมการของสมาคมการค้า ต้องนำไปจด ทะเบียนต่อนายทะเบียนภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันตั้งหรือเปลี่ยนตัวกรรมการ

ถ้านายทะเบียนเห็นว่าผู้ได้รับการตั้งให้เป็นกรรมการนั้น เป็นผู้ซึ่งไม่มีฐานะสมควรหรือมี ความประพฤติเสื่อมเสีย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเป็นภัยต่อ ☐ เศรษฐกิจความมั่นคงของประเทศ หรือต่อ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน นายทะเบียนมีอำนาจจะไม่รับจดทะเบียนผู้นั้นเป็น กรรมการของสมาคมการค้า

^๒ มาตรา ๓๗ การตั้งกรรมการหรือการเปลี่ยนตัวกรรมการของหอการค้า ต้องนำไปจด ทะเบียนต่อนายทะเบียนภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันตั้งหรือเปลี่ยนตัวกรรมการ

ถ้านายทะเบียนเห็นว่าผู้ได้รับการตั้งให้เป็นกรรมการนั้น เป็นผู้ซึ่งไม่มีฐานะสมควรหรือมี ความประพฤติเสื่อมเสีย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเป็นภัยต่อ ☐ เศรษฐกิจความมั่นคงของประเทศหรือต่อ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน นายทะเบียนมีอำนาจจะไม่รับจดทะเบียนผู้นั้นเป็น กรรมการของหอการค้า

ทั้งนี้ กรมการค้าภายในมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องดังกล่าว จึงขอหารือปัญหาข้อกฎหมายที่กล่าวข้างต้น เพื่อนำข้อวินิจฉัยไปใช้เป็นบรรทัดฐานในทางปฏิบัติต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) ได้พิจารณาข้อหารือดังกล่าวข้างต้นโดยรับฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ และกรมการค้าภายใน) แล้ว มีความเห็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง เห็นว่า โดยที่สมาคมการค้าและหอการค้าที่จัดตั้งขึ้นตามมาตรา ๑๑^๓ แห่งพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ.๒๕๐๙ และมาตรา ๑๑^๔ แห่งพระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ.๒๕๐๙ มีฐานะเป็นนิติบุคคล ดังนั้น เรื่องใดที่พระราชบัญญัติดังกล่าวซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษมิได้บัญญัติไว้ ก็ต้องนำเอาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติบุคคลซึ่งเป็นกฎหมายหลักมาปรับใช้

ในมาตรา ๑๓^๕ แห่งพระราชบัญญัติสมาคมการค้าฯ และมาตรา ๑๓^๖ แห่งพระราชบัญญัติหอการค้าฯ อันเป็นบทบัญญัติว่าด้วยรายการที่จะต้องระบุในข้อบังคับในขณะที่ขอ

^๓ มาตรา ๑๑ ให้สมาคมการค้าที่ได้รับใบอนุญาตและจดทะเบียนแล้วเป็นนิติบุคคล

^๔ มาตรา ๑๑ ให้หอการค้าที่ได้รับใบอนุญาตและจดทะเบียนแล้วเป็นนิติบุคคล

^๕ มาตรา ๑๓ สมาคมการค้าต้องมีข้อบังคับ และข้อบังคับนั้นอย่างน้อยต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อ

(๒) วัตถุประสงค์

(๓) ที่ตั้งสำนักงาน

(๔) วิธีรับสมาชิกและให้สมาชิกออกจากสมาคมการค้าตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

(๕) การดำเนินกิจการของสมาคมการค้า การตั้ง การออกจากตำแหน่ง และการประชุมของกรรมการตลอดจนการประชุมใหญ่

ข้อบังคับของสมาคมการค้าต้องนำไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนพร้อมกับการยื่นคำขออนุญาตจัดตั้งสมาคมการค้า ก่อนออกใบอนุญาต ถ้านายทะเบียนเห็นสมควรจะสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนั้นก็ได้

^๖ มาตรา ๑๓ หอการค้าต้องมีข้อบังคับ และข้อบังคับนั้นอย่างน้อยต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อ

(๒) วัตถุประสงค์

(๓) ที่ตั้งสำนักงาน

(๔) วิธีรับสมาชิกและให้สมาชิกออกจากหอการค้าตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

(๕) การดำเนินกิจการของหอการค้า การตั้ง การออกจากตำแหน่ง และการประชุมของกรรมการตลอดจนการประชุมใหญ่

ข้อบังคับของหอการค้าต้องนำไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนพร้อมกับการยื่นคำขออนุญาตจัดตั้งหอการค้าก่อนออกใบอนุญาต ถ้านายทะเบียนเห็นสมควรจะสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนั้นก็ได้

จดทะเบียนต่อนายทะเบียน มิได้กล่าวถึงเรื่องวาระของกรรมการไว้ แต่บทบัญญัติมาตรา ๗๘^๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้สมาคมต้องมีข้อบังคับ และมาตรา ๗๘^๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้ข้อบังคับของสมาคมต้องมีรายการอย่างน้อยรวม ๘ ข้อ ซึ่งในข้อ (๖) บัญญัติให้มีข้อกำหนดการประชุมของคณะกรรมการไว้ ดังนั้น ในเรื่องวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการสมาคมการค้าหรือหอการค้าว่าจะเริ่มนับเมื่อใดนั้น ถ้ามีการระบุไว้ในข้อบังคับของสมาคมการค้าหรือหอการค้าที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนให้ จะเริ่มนับวาระตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ในกรณีที่ข้อบังคับมิได้กำหนด การเริ่มต้นของวาระกรรมการย่อมขึ้นอยู่กับฐานะการเป็นกรรมการตามกฎหมายว่าเริ่มเมื่อใด วาระกรรมการก็เริ่มเมื่อนั้น

ประเด็นที่สอง เห็นว่า โดยที่ทั้งพระราชบัญญัติสมาคมการค้า และพระราชบัญญัติหอการค้า มิได้บัญญัติเรื่องฐานะการเป็นกรรมการไว้ว่าเริ่มเมื่อใดจึงต้องพิจารณาเทียบเคียงกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องนิติบุคคล โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสมาคม ซึ่งปรากฏในมาตรา ๘๑^๙ และมาตรา ๘๒^{๑๐} ว่า ขณะที่นาย

^๗ มาตรา ๗๘ การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกันและมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

^๘ มาตรา ๗๙ ข้อบังคับของสมาคมอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อสมาคม

(๒) วัตถุประสงค์ของสมาคม

(๓) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ และที่ตั้งสำนักงานสาขาทั้งปวง

(๔) วิธีรับสมาชิก และการขาดจากสมาชิกภาพ

(๕) อัตราค่าบำรุง

(๖) ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการของสมาคม ได้แก่ จำนวน ☐ กรรมการ การตั้งกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ และการประชุมของคณะกรรมการ

(๗) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดการสมาคม การบัญชี และทรัพย์สินของสมาคม

(๘) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมใหญ่

เกี่ยวกับคณะกรรมการของสมาคม ได้แก่ จำนวนกรรมการ การตั้งกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ และ

^๙ มาตรา ๘๑ การขอจดทะเบียนสมาคมนั้น ให้ผู้จะเป็นสมาชิกของ ☐ สมาคมจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนร่วมกันยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่สำนักงานใหญ่ของสมาคมจะตั้งขึ้นพร้อมกับแนบข้อบังคับของสมาคม รายชื่อ ที่อยู่ และอาชีพของผู้จะเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่าสิบคน และรายชื่อ ที่อยู่ และอาชีพของผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมมากับคำขอด้วย

^{๑๐} มาตรา ๘๒ เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอจดทะเบียนพร้อมทั้งข้อบังคับแล้วเห็นว่า คำขอนั้นถูกต้องตามมาตรา ๘๑ และข้อบังคับถูกต้องตามมาตรา ๗๙ และวัตถุประสงค์ของสมาคมไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ และรายการซึ่งจัดแจ้งในคำขอหรือข้อบังคับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคม ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนให้แก่สมาคมนั้น และประกาศการจัดตั้งสมาคมในราชกิจจานุเบกษา

ทะเบียนยังมีได้จดทะเบียนให้สมาคมนั้น กฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “ผู้จะเป็นกรรมการ” สำหรับผู้ที่ได้รับการกำหนดตัวไว้จะให้เป็นการกรรมการก่อนที่จะได้รับการจดทะเบียน ซึ่งนายทะเบียนต้องเห็นว่ามีความและเหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ นายทะเบียนจึงรับจดทะเบียนให้

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงมีความเห็นว่าฐานะการเป็นกรรมการของสมาคมการค้าและหอการค้า จะเริ่มเมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนแล้ว

ประเด็นที่สาม จากความเห็นในประเด็นที่หนึ่งและสองข้างต้นปัญหานี้อาจแยกพิจารณาได้เป็น ๒ กรณี คือกรณีของการจัดตั้งสมาคมการค้าหรือหอการค้าขึ้นใหม่กรณีหนึ่ง กับกรณีการตั้งกรรมการชุดใหม่ของสมาคมการค้าหรือหอการค้าที่มีอยู่แล้วอีกกรณีหนึ่ง

ในกรณีสมาคมการค้าหรือหอการค้าที่ตั้งขึ้นใหม่ มีบทบัญญัติมาตรา ๘๒^{๑๑} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า นายทะเบียนจะรับจดทะเบียนสมาคมให้ต่อเมื่อผู้จะเป็นกรรมการเป็นผู้ที่มีฐานะและความประพฤติเหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น ก่อนการจดทะเบียนสมาคมการค้าหรือหอการค้าที่ขอจดทะเบียนนั้นยังไม่มีสภาพเป็นสมาคมการค้าหรือหอการค้าตามกฎหมาย และยังไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล การกระทำใด ๆ ของผู้ที่จะเป็นกรรมการในคณะกรรมการนั้น แม้จะได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่แล้ว ก็ยังมีใช้การกระทำในฐานะผู้แทนสมาคมการค้าหรือหอการค้าเพราะสมาคมการค้าหรือหอการค้ายังมิได้จัดตั้งขึ้นสมบูรณ์ตามกฎหมาย จึงมีอาจมีผู้กระทำการแทนได้

สำหรับกรณีของสมาคมการค้าหรือหอการค้าซึ่งมีอยู่แล้ว และมีการแต่งตั้งกรรมการชุดใหม่ของสมาคมการค้าหรือหอการค้าขึ้นเมื่อคณะกรรมการชุดเก่าหมดวาระลง ตามมาตรา ๘๕^{๑๒} วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า การแต่งตั้งกรรมการของสมาคมขึ้นใหม่ทั้งชุดหรือการเปลี่ยนแปลงกรรมการของสมาคมให้กระทำตามข้อบังคับของ

ถ้านายทะเบียนเห็นว่าคำขอหรือข้อบังคับไม่ถูกต้องตามมาตรา ๘๑ หรือมาตรา ๗๙ หรือรายการซึ่งจัดแจ้งในคำขอหรือข้อบังคับไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคม หรือผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมมีฐานะหรือความประพฤติไม่เหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคม ให้มีคำสั่งให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้อง เมื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงถูกต้องแล้ว ให้รับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนให้แก่สมาคมนั้น

ฯลฯ

ฯลฯ

^{๑๑} โปรดดูเชิงอรรถที่ (๑๐) ข้างต้น

^{๑๒} มาตรา ๘๕ การแต่งตั้งกรรมการของสมาคมขึ้นใหม่ทั้งชุดหรือการเปลี่ยนแปลงกรรมการของสมาคมให้กระทำตามข้อบังคับของสมาคมและสมาคมต้องนำไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่สำนักงานใหญ่ของสมาคมตั้งอยู่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการแต่งตั้งหรือเปลี่ยนแปลงกรรมการของสมาคม

ฯลฯ

ฯลฯ

ในระหว่างที่ยังไม่มีการจดทะเบียนกรรมการของสมาคมชุดใหม่ถ้าข้อบังคับของสมาคมมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้กรรมการของสมาคมชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่กรรมการของสมาคมต่อไปจนกว่าจะได้มีการจดทะเบียนกรรมการของสมาคมชุดใหม่

สมาคมและสมาคมต้องนำไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่สำนักงานใหญ่ของสมาคม ตั้งอยู่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการแต่งตั้งหรือเปลี่ยนแปลงกรรมการของสมาคมและพรรค สามบัญญัติว่า ในระหว่างที่ยังไม่มีการจดทะเบียนกรรมการของสมาคมชุดใหม่ ถ้าข้อบังคับของ สมาคมมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้กรรมการของสมาคมชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่กรรมการของ สมาคมต่อไปจนกว่าจะได้มีการจดทะเบียนกรรมการของสมาคมชุดใหม่ ดังนั้น หากยังมิได้รับ การจดทะเบียน ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งให้ประกอบเป็นคณะกรรมการก็ยังมิได้มีฐานะเป็นกรรมการ ตามกฎหมายหากเป็นเพียงผู้ที่จะเป็นกรรมการเท่านั้น จึงไม่มีอำนาจและความสามารถที่จะกระทำ การใด ๆ ในฐานะผู้แทนของสมาคมการค้าหรือหอการค้าได้

(ลงชื่อ) ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์

(นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์)

รองเลขาธิการ ฯ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เมษายน ๒๕๕๑